

PRO i Västerås

En Jubileumsskrift rubricerad "Västerås Pensionärsförening 1943 – 1973" utgavs 1973. Vem som författat denna framgår inte. Den innehåller en del intressanta uppgifter som till en del återges.

"Pensionärsrörelsens start

I slutet på 1930-talet hade några pensionärsföreningar bildats i Göteborg med hjälp från kommunistiskt och syndikalistiskt håll. I Malmö bildades sedan i början på 1940-talet en pensionärsförening som vid starten fick stöd av Malmö arbetarekommun. Därmed hade en period av explosiv utveckling för pensionärsrörelsen i Sverige tagit sin början. Redan året därpå kom Pensionärernas Riksorganisation till stånd, genom vilken de lokala organisationerna kunde få kontakt med varandra. Denna organisation var från starten partipolitiskt neutral. Det torde dock inte kunna bestridas att pensionärsrörelsen skulle fått svårt att utvecklas så som skett om inte arbetarrörelsens olika organisationer, i synnerhet under det första årtiondet räckt rörelsen en hjälpande hand.

Pensionärsföreningen i Västerås kommer till

I Västerås var det därför naturligt att det var från arbetarrörelsen som initiativet till bildandet av pensionärsföreningen kom. Det var två dåvarande ungdomsklubbister Einar Jonsson, numera kommundirektör för socialroteln, och Olle Johansson som svarade för inbjudan och som hade ordnat introduktionsprogrammet. Tvåhundra pensionärer hade enligt tidningarna infunnit sig i Folkets hus den 6 april 1943 för att delta i bildandet av en pensionärsförening. Man lyssnade till ett föredrag av redaktör C. J. Björklund, man valde interimsstyrelse, man deltog i samkvämet åt tårta och drack kaffe, som Konsum bjöd på och så hade man bildat en pensionärsförening. Interimsstyrelsen bestod av följande personer: Ida Olsson, Knut Lövgren, Gustav Lundberg, K.G. Törlöf och Herman Allard.

Syftet med pensionärsföreningen

När vi idag läser referat från det första sammanträdet kan det ju först förefalla som om syftet med föreningens tillkomst var att ge pensionärerna tillfälle till en stunds förströelse och kaffedrickning. Men verkligheten var på den tiden - som dock bara ligger tre årtionden tillbaka - betydligt kärvar än så. Ur tidningsreferatet från red. Björklunds anförande kan vi citera följande beskrivning av pensionärsrörelsens främsta krav: "Fattigvård och folkpension skola skiljas åt, dvs folkpensionen bör höjas så mycket att pensionären kan leva på sin pension. En annan sak i vilken rörelsen vill försöka få till stånd en ändring är fattigvårdstjänstemännen i många fall nedlåtande sätt." Björklund lämnade vidare uppgifterna att det i Sverige vid denna tid fanns 450.000 folkpensionärer och att deras pensioner i genomsnitt var 36-56 kronor per månad."

Ytterligare uppgifter ur jubileumsskriften var att vid det första kvartalsmötet den 24 oktober 1943 behandlades den otillräckliga pensionen. Ordföranden Ida Olsson hade inlett debatten med att de flesta hade så små tillgångar när de blev pensionärer att de var tvungna att gå till fattigvården för att begära hjälp. Det var svårt att få hjälp och många besökare blev så bryskt mottagna att de avstod ifrån att söka hjälp. Många instämde vilket innebar att fråga behandlades vid flera tillfällen.

Ett annat ämne som diskuterades vid många tillfällen var bostadsfrågan för gamla pensionärer. Kriget innebar dyrtid och pensionärerna hade speciellt svårt och ofta tvingades sänka sin boendestandard. Ordföranden i PRO Riksorg. Karl Pettersson, hade enligt ett tidningsreferat förklarat sig nöjd med 1946 års pensionsreform, men att man bara nödortfött klarade sig. Han ansåg att pensionsåldern skulle sänkas till 65 år. Vidare att om förslaget om att kommunerna skulle ge hyresstöd vinner gehör skulle de gamla helt slippa ifrån fattigvården, vilket var en oerhörd vinning.

I skriften förklarades att pionjärtidens viktiga krav hade i stor utsträckning tillgodosetts. Efter den allmänna tjänstepensionens införande i slutet av 1950-talet hade mera optimistiska tongångar gällande framtiden fått spridning. *"Naturligtvis kvarstår kravet att pensionärerna, framför allt de som saknar ATP, skall få vara med vid fördelningen av samhällets ökade resurser, men tonen hade blivit en annan. Den bär mindre trötthetens och resignationens prägel än tidigare och innehåller mera av medvetenhet om rätten att ställa krav på ett samhälle, som i stor utsträckning skapats av pensionärernas eget arbete. Istället för krav på insatser i syfte att minska behovet att använda sig av en fattigvård, vilket upplevs av individerna som förnedrande, står idag som främsta krav på samhällets stöd till en organisation, som bättre än den nuvarande kan bidra till att hjälpa medlemmarna att fylla tiden efter pensioneringen med meningsfull sysselsättning av varierande slag. Ett viktigt led härvidlag kommer naturligtvis de nya lokalerna i kvarteret Kåre att bli."* Det upplevdes som en något försenad 30-årspresent.

En fråga som ofta diskuterades var om PRO skulle diskutera politiska frågor. En motion 1947 från Albert Tillmon om att man skulle ta bort den passus i stadgarna som sa att man inte fick diskutera partipolitiska frågor avslogs. Styrelsen var rädd för att split mellan medlemmarna skulle bli resultatet. Styrelsesammanträden ägde oftast rum hemma hos någon av ledamöterna och som avslutades med kaffe och kakor. Under 1955 fick man en egen lokal i Folkets Hus. 1961, samma år som riksförbundet anställde en ombudsman inbjöd ABF pensionärsföreningen att tillsammans med socialdemokratiska kvinnoklubbar, dels ordna småträffar i de olika stadsdelarna, dels en gång per månad anordna en större sammankomst i Folkets Hus. Under oktober 1962 hade en sammankomst ägt rum där 105 deltagarkort hade sålts för 5:-/st. Tillströmningen hade varit stor vid efterföljande träffar.

I skriften redovisas även, att bland många som lagt ner mycket arbete fanns följande två personer som förtjänar speciellt omnämnande. Föreningens första ordförande Ida Olsson samt Hilda Johansson som båda 1959 utsågs till hedersmedlemmar. Ida som fortsatte att arbeta aktivt i föreningen långt efter att hon avgått som ordförande och Hilda som hade varit sekreterare i 11 år.

Ordförande i föreningen hade varit:

Ida Olsson, Oskar Dahlberg, August Stenberg, K G Lindekrants, Johan Kvarnström, Axel Grankvist, Gunnar Bodin samt nuvarande (1973) Eric R Karlsson.

PRO Samorganisation i Västerås

Föregångaren till PRO Samorganisation med namnet "Pro Samarbetskommitte i Västerås kommun" bildades den 29/10 1973. Ordförande vid sammanträdet var Erik R Carlsson som representerade Västerås Pensionärsförening. Verksamhetsberättelsen 1974 anger att pensionärsföreningarna i Västerås, Dingtuna, Skultuna, Tillberga, Kungsåra samt PRO Finska var medlemmar. Bland annat utsågs Bo Andersson som konsulent vid detta första sammanträde. Den första stadsdelsföreningen – Bäckby-Råby - bildades i december 1974. Vid första årsmötet den 15/3 1974 valdes Gustaf Fredricksson, som representerade Västerås pensionärsförening till ordförande. Kassör blev Folke Pettersson Västerås. Under året hade de erhållit 335.000 kronor av Västerås kommun. Till detta hade kommunen anslagit ytterligare 20.000:- som gått till föreningarna. Konsulenten Bo Andersson hade sagt upp sig

och Lilian Borg anstälts. Övrigt av intresse kan vara att man hade haft 221 studiecirklar med 1 840 deltagare och 496 trivselträffar med 27 050 deltagare. Omsättningen var drygt 450.000:- och med ett resultat på knappt 4.000:-.

1975 tillkom Haga-Malmaberg PRO-förening. Såväl studieverksamheten som deltagare vid trivselträffar hade ökat något. Bowling och promenader var populära motionsaktiviteter. Omsättningen och resultatet hade ökat något.

För 1977 kan noteras att förra metallarbetaren Johan Henrik* Andersson i Västerås hade testamenterat 25% av sin kvarlåtenskap – 20.495:68 - till Västerås pensionärsförening. Styrelsen beslutade att dessa medel skulle fonderas till ett kommande sommarhem för PRO medlemmar i Västerås. Vid tillfället fanns 12 PRO-föreningar i kommunen. Sommarhemsfonden uppgick vid årets slut, med tillskott av lotterier och ränta, till 24.100:- Ordförande och kassör var lika som 1974.

Verksamhetsberättelsen för 1983 anger att styrelse i Samorganisationen och Sommarhemskommittén varit samma, med Gustaf Fredriksson som ordförande och Folke Pettersson som kassör. Styrelsen och representantskapet hade kallats två gånger för att ta ställning till två förslag om sommarhem, dels köp av skolan i Kungsåra för 50.000:-, dels arrende av Björknäs i Kvicksund under 5 år hyresfritt och därefter 5.000:-/år. Vid ett representantskapsammansammanträde den 22/4 1983 beslutades att från den 1 maj 1983 arrendera Björknäs i 5 år med de två första åren arrendefritt mot att Samorganisationen gjorde vissa reparationsarbeten på huset. Kommunen skulle tillhandahålla material för utvändigt reparation. Ett 30-tal medlemmar, såväl kvinnor som män, hade deltagit i det ideella arbetet att ställa huset i skick. Deltagarna hade själva stått för förtäring och i de flesta fall även för resekostnader. Fonden uppgick vid årets slut till 135.266:83.

Den 11 juni 1984 skedde invigning av Sommarhemmet under medverkan av kommunalråden Sven Engvall och Stig Lundberg. Roffes trio skötte musikunderhållningen. Styrelsen bestod av bl.a. Folke Karlsson ordförande och Folke Pettersson kassör. Vårdinnor under detta första år hade varit Linnéa Holmberg, Margit Källberg, Naimie Pettersson och Märta Vickström medan övriga sysslor som gräsklippning hade utförts av Erik Forsberg. Gåvor och insamlingar hade inbringat 41.149:60 medan reparationer hade uppgått till drygt 40.000:- och inköp av inventarier till drygt 9.000:-. Kapitalbehållningen uppgick till 139.484:42.

Vid sammanträde i april 1983 fungerade vice ordf. Ragnar Grävfeldt som ordförande, utan att någon anteckning om Gustaf Fredriksson finns i protokollet. Fredriksson avtackades dock under 1984 efter att ha varit ordförande sedan 1974. Vid årsmötet i april 1984 valdes Folke Karlsson till ordförande för 2 år. Vid årsmötet i april 1985 valdes Stig Löfstrand till ordförande. Alltsedan bildandet till april 1987 hade Folke Petterson varit kassör, då han efterträddes av Eric Elvelin. Vid årsmötet i april 1988 valdes Hilding Nilsson till ordförande med Eric Elvelin som kassör.

1990 valdes Anton Lundkvist från PRO Skiljebo till ordförande med Erik Elvelin som kassör. 1992 blir Erik Elvelin ordförande med Allan Svensson som kassör. Vid styrelsesammanträde i januari 2002 rapporteras att Monica Löfqvist anställts på expeditionen. Ett brev hade utgått till alla föreningar, antagligen från valberedningen, om förslag till ny ordförande för samorganisationen. I protokollet står att man ville ha Stig Pettersson som ordförande men han sade sig inte vara intresserad p.g.a. "allt skitsnack och personangrepp som förekom." Elvelin fortsatte, men den 28/6 2002 skrivs i protokollet att valberedningen avsatt Elsa Norman, trots att hon hade 1 år kvar på sin valda period. Därpå skrivs att följande avsade sig från den 29/7 2002: Arnold Wahlund, Marianne Hellman, Birgitta Pihl, Ronny Eriksson, Gunhild Modig, Eric Elvelin, Ingegerd Kumlin och Ellen Johansson. Från samma datum 29/7 väljs en interimstyrelse bestående av Raili Alari ordf., Ingmarie Clase sekr. och Karl-Henrik Nilsson kassör. Vid ett extra möte den 26/8 2002 utses Gun Rautio till ordförande för 1 år. Vid årsmöte den 25/4 2003 väljs Ulf Sandberg till ordförande för 2 år. Vid styrelsemötet den 13/9 2006 hälsar ordföranden Ulf Sandberg välkommen till de nya lokalerna på Gulmårastigen 4 på Gideonsberg i Västerås. Under 2015 var Ulf Sandberg ordf., med Owen Olofsson som vice ordf., Elsebeth Dellenfors sekr. och Gunilla Jäderberg kassör. Vid ett extra årsmöte den 26/2 2016 väljs Owen Olofsson i ett fyllnadsval till ordförande för 1 år och vid ordinarie årsmötet i april till ordförande på 2 år.

Ordf. i Samorganisationen (byte oftast i april månad)

Gustaf Fredricksson Västerås 1974 – 1984, Folke Karlsson Kungsåra 1984 – 1985, Stig Löfstrand Västerås 1985 – 1988, Hilding Nilsson Västerås 1988 – 1990. Anton Lundkvist Västerås 1990 – 1992, Erik Elvelin Västerås 1992 – 29/7 2002, Raili Alari Västerås 29/7 – 26/8 2002, Gun Rautio Västerås 26/8 2002 – 2003, Ulf Sandberg Västerås 2003 – 26/2 2016, Owen Olofsson Västerås 26/2 2016 –

Vem var Ida Olsson? 3 personer är möjliga

1. Ida Sofia Antonia Olsson född Johansson 1877-03-23 i Ryterna död 1969-07-17, änka efter Lars Oskar Olsson som dör 1937-10-01. Hade en dotter Greta Sofia Louise Olsson född 1901-10-19 i Västerås domkyrkoförs.
2. Ida Vilhelmina Olsson född Lundin i Västerås 1871-10-29 död 1964-12-14 i Västerås, änka efter Alfred Olsson som dör 1941. Hade barnen Anna Elisabeth Olsson född 1894-12-09, Kurt Olof Erik Olsson född 1908-12-19 i Västerås gift med Anna Elvy Axelina Olsson född 1911-03-15 i Västerås med sonen Per Olof Olsson född 1931-03-26 i Västerås.
3. Ida Vilhelmina Olsson född Eriksson i Sala lands 1874-09-27 död 1965-11-28, änka efter Gustaf Adolf Olsson som död 1921-10-29. Hade barnen Ester Vilhelmina född 1905-10-22 i Sala, Kerstin Margareta född 1913-05-04 i Västerås.